

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У СПАДЩИНІ С. РУСОВОЇ ТА І. ФРАНКА

Статтю присвячено дослідженню проблеми формування творчої особистості учнів у спадщині С. Русової та І. Франка.

Ключові слова: творчі здібності, творчість, моральність.

Постановка проблеми. Специфічними характеристиками сучасного суспільства є шаблонність, стереотипність мислення окремо взятої особистості. Причини названих явищ є досить різноманітними, зокрема деяка творча інертність особисті, що є пов'язаною із певними світоглядними позиціями, які було сформовано у процесі навчально-виховного впливу. Недостатнього значення було надано такому важливому складнику, як розвиток творчих здібностей і, як наслідок – формування творчої особистості. За умов, що їх було описано раніше, простежується тенденція до деякої скутості думки, низького показника продуктивної, творчої активності, отже, дивергентності мислення. Звідси і актуальність дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання формування творчої особистості молодшого школяра є дослідженою багатьма науковцями, як-от: Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Волошук, Л. Момот, Н. Лейтес, О. Лук, О. Матюшкін. Проте залишається значна кількість аспектів, що потребують розробок додаткових методик. Ми вважаємо за потрібне дослідити окремі аспекти цієї проблеми з метою більш детального їх аналізу.

Мета дослідження. Порівняльний аналіз спадщини С. Русової та І. Франка у контексті проблеми формування творчої особистості молодшого школяра.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи сучасний стан розвитку освіти, особливо її початкової ланки, маємо констатувати факт інтеграції педагогічної інноватики та історико-педагогічних підходів до проблеми розвитку творчих здібностей особистості молодшого шкільного віку. У цьому зв'язку особливої актуальності набуває спадщина українських педагогів. Загалом, розглядаючи спадщину І. Франка, у контексті проблеми розвитку творчих здібностей, формування креативної особистості та загальної характеристики творчості, маємо акцентувати увагу на тому, що він зосереджував увагу на дослідженні психології відкриття, ролі свідомого і несвідомого в творчому процесі, асоціативної діяльності як творчості, місця наукової критики в явищах мистецтва. Відомий трактат письменника "Із секретів поетичної творчості" детальніше висвітлює означені явища.

Науковий доробок С. Русової є цікавим для нашого дослідження вже у тому зв'язку, що базується на принципах калокагатії та є орієнтованим на особистість дитини. Парадигма, що на ній побудовано систему педагогічних поглядів С. Русової, є важливим складником проблеми формування творчої особистості молодшого школяра, як-от: гуманізм; демократизм; народність; природовідповідність; особистісно орієнтований підхід; пріоритет загальнолюдських цінностей.

Проілюструємо специфіку інтеракції принципів, що є визначальними для спадщини С. Русової та проблеми оптимізації розвитку творчих здібностей молодшого школяра. Отже, принцип гуманізму, в сукупності з принципом пріоритету загальнолюдських цінностей є вектором розвитку творчих здібностей – формування творчої особистості молодшого школяра. Ілюстрацією сказаного є такі слова педагога: "...Якщо ми будемо лише пасивно спостерігати, як росте, розвивається дитина, то сама дитина буде шукати активного впливу, авторитету, без якого вона почуває себе безпомічною та безпорадною. І тоді, замість вашого впливу може прийти такий фактор, який не лише позитивно діятиме на дитину. Ні, ми мусимо з мужністю брати на себе відповідальність, користати зі свого впливу на дитину, дорожити нахилом дитини, підпорядковуватись ним і шукати засобів, щоб якнайкраще скерувати дитину на добрий шлях. Ця наша сугестія разом із тим не повинна обмежувати волі дитини, її самостійний розвиток" [4, с. 162]. Особливої ролі у цьому процесі С. Русова надавала вчителю: "Кожен учитель мусить мати формулу виховання, мусить укорінювати в дітях чесноти, як обов'язкові для громадянина..." [5, с. 299]. Подібні погляди простежуємо і у спадщині І. Франка, який у своїй педагогічній та літературній діяльності великого значення надавав необхідності прищеплювати високі моральні ідеали підростаючому поколінню. "Я бажав би, – пише він, – щоб наші діти в інтересі здорового і морального розвою якнайдовше витали фантазією в тім світі простих характерів і простих відносин, у світі, де все видно ясно і симпатії не потребують ділитися. Відси вони винесуть перші і міцні основи замилювання до чесноти, правдомовності і справедливості, а надто любов до природи..." [7, с. 36].

Принцип народності є характерно вираженим як у спадщині І. Франка, так і в спадщині С. Русової. Значення названого принципу неможливо переоцінити, оскільки саме рівень народної педагогіки сприяє формуванню та становленню світоглядних орієнтирів не на засадах наукового мислення – рацію, а на основі глибокого аналізу ситуацій, подій, через призму індивідуального морального досвіду. Окрім зазначеного, принцип народності є орієнтованим на збагачення знань дітей про національну самобутність українського народу – його історію, звичаї, ментальність. Саме на принципах народності має будуватися школа, за переконаннями С. Русової та І. Франка. Особливого значення надано мові навчання, адже творчий потенціал особистості дитини, особливо молодшого шкільного віку не може бути повноцінно реалізованим за умов існування комунікативних бар'єрів: "Принцип національності складається з двох прикмет: "народного язика і глибокого національного психічного характеру народу". Принцип народності складається також з кількох елементів, з котрих перший – народний язик, а другий, бачиться, також "глибокий національний психічний характер народу", з котрого, конечно, впливає форма народної поезії і її дух." [8, с. 7]. Варто зазначити також, що провідною ідеєю педагогічної творчості С. Русової є національна ідея у навчанні та вихованні підростаючого покоління: "Щаслива та нація, яка має змогу утворити в своїй державі національну школу для всієї людності; вона сміло може дивитися на своє майбутнє: національна освіта дасть їй змогу посилити свої економічні можливості і широко розвинути культурні творчі сили" [4, с. 85]. Педагог означила місце учителя у цьому процесі: "Велика місія учителя національної школи – в його руках майбутнє народу, бо діти, які вийдуть із школи, мають бути каменярами у відбудові молодшої української держави, мають розробити свою культуру, свої національні скарби." [4, с. 85]. Ця ідея займає не менш важливе місце у спадщині І. Франка.

Принцип природовідповідності, який є пов'язаним із принципом застосування особистісно-орієнтованого підходу сприяє розробці більш точного методу для розвитку творчих здібностей молодших школярів за рахунок акцентування уваги на сензитивному періоді та провідній діяльності. У його основі – цінність та унікальність кожного вихованця, його внутрішнього світу, орієнтації на потреби, проблеми та можливості дитини. "Ще одна вимога, яку ставить собі нова школа, – це не затримувати дитину на одному шкільному шаблі довше, ніж того потребує її ментальний розвиток, фізичний стан здоров'я. При тому вільному плані навчання, якого додержуються сучасні школи, здібніші діти, краще розвинені, не стоять на одному місці, прикуті до свого підручника, а мають змогу поступати багатобічно і майже самостійно" [5, с. 284]. Подібні положення знаходимо і в спадщині І. Франка, вони є наочно проілюстрованими його художньою творчістю, адаптованою для різних вікових груп.

Висновки. Маємо зробити такі висновки:

1. Сучасна педагогічна думка є орієнтованою на історико-педагогічний аспект багатьох проблем, зокрема теоретико-методологічної бази.
2. Проблема формування творчої особистості, та боротьби з творчою інертністю є соціально детермінованою.
3. Проблема формування творчої особистості у спадщині С. Русової та І. Франка має синтетичний та інтегрований характер.

Використані джерела

1. Державна національна програма "Освіта". Україна XXI століття. – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
2. Закон України "Про освіту". – Х. : КСИЛОН, 2002. – 35 с.
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : Право, 2001. – 47 с.
4. Русова С. Вибрані педагогічні твори. У двох книгах. Книга перша / С. Ф. Русова. – К. : Либідь, 1997. – 318 с.
5. Русова С. Вибрані педагогічні твори. У двох книгах. Книга друга / С. Ф. Русова. – К.: Либідь, 1997. – 271 с.
6. Франко І. Як поводитись із дітьми? / І. Франко // Життя і школа. – 1982. – № 2. – С. 35.
7. Франко І. Літературно-критичні статті [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://lib.ru/SU/UKRAINA/FRANKO/lit_krit.txt

Barnych O.

THE PROBLEM OF FORMING PUPIL'S CREATIVE PERSONALITY IN THE S. RUSOVA'S AND I. FRANKO'S HERITAGE

The article devoted to research of the problem of forming pupil's creative personality in the S. Rusova's and I. Franko's heritage.

Key words: *creative ability, creativity, morality.*

Стаття надійшла до редакції 10.11.11